

ANTTI SALMINEN

Gösta Ågrenin runossa ”TääL” on säkeet: ”Ainoastaan/ kysymykset, joita ei koskaan esitetä,/ tarvitsevat vastauksen.” Tällä haavaa vain kysymykset, jotka ovat yksiselitteisiä ja korrekkeja, toisin sanoen jo ratkaistuja, vaativat vastauksia. Tai vielä tarkemmin: valmiit kysymykset tarvitsevat valmiin vastauksen ainoalta oikealta henkilöltä, ja hän on *asiantuntija*. Viimeisimpien tilastojen mukaan Suomessa on kerrallaan 40 asiantuntijaa, kuten Ranskan akatemian kuolemattomia jäseniä, *les immortels*. Kuten Aisopoksen siili, asiantuntija tietää yhden asian, sen, että hänen asiantuntemuksensa on tehnyt vastaamisesta kiusallisen monimutkaista, eikä se onnistu alle kymmenellä lähdeviitteellä. Tästä asiantuntija on huolissaan. Hän pelkää asiantuntemuksensa menetystä. Silti häneltä tullaan aina kysymään. Häneen luotetaan, hänen kätensä hikoavat. Unissaan hänet on teljetty labyrinttiin yliopiston alle. Kansliassa hirviöt hiovat hampaitaan. Niillä ei ole kysyttävää.

*

Vapaasti historioitsija Albert Sorelia mukaillen: Välimatka asiantuntijasta byrokraattiin ja byrokraatista diktaattoriin on pienempi kuin välimatka perhosesta toukkaan, toukasta koteloon, kotelosta perhoseen.

*

Helsingin sanomat lähestyi syksyllä tilaajiaan mainoslauseella: ”Tilaa *Helsingin sanomat*, ja kysymykset eivät enää vaivaa.” Mainoslauseessa tiivistyy paljon, kenties liikaa, siitä typerhevyydestä, joka luonnehtii Suomen valtioiden itseymmärrystä. Sen sijaan ”ymmärtämisessä on

Kaikesta tästä on syyttäminen Faustusta.

aina jotain loukkaavaa”, kuten Nietzsche toteaa jälkeensä jääneessä fragmentissaan. Kunpa olisikin niin, kirjaimellisesti. Kunpa ymmärrys vaatisikin sekä ymmärretyltä ja ymmärtäjältä henkistä haavaa, ja tiede osaisi ylpeillä arvillaan. Ei ole sattumaa, että hyvässä ja pahassa myyminen tietäjä on muotopuoli ja kampa: Odin antoi Ymir-jättiläiselle toisen silmänsä, Sokrates oli ruma pak-sukaulainen mies. Ainoa luotettava professori vuotaa verta.

*

Syyskuussa valelääkäriksi nimitetty mies tuomittiin käräjäoikeudessa sakkoihin. Tämä koululäketieteen Sokalhuijaus olisi tuomion sijaan ansainnut tulla palkituksi. Lääketieteellistä käymättä mies hoiti yli tuhat potilasta syyllistymättä yhteen ainoaan hoitovirheeseen. Kutsuttakoon tätä työssäoppimiseksi. Tapauksen taustalta kuultaa myös syvälle käyvämpi asiantuntijavallan refleksi. Miestä ei tuomittu tekemistään virheistä, vaan puhtaasta raivosta asiantuntijavallan loukkausta kohtaan.

*

Maapallosta on tullut planetaarinen lähetin, joka on vuosisadan syytänyt radiomastoistaan tärkeyksiään ja törkeyksiään aurinkotuuliin. Ensimmäisessä maailmassa kuka tahansa voi olla milloin tahansa yhteydessä kännykkä-Googlen avulla infosfääriin mihin tahansa osaan. Tuo teknologia on tie niin radikaaliin demokratiaan kuin totalitarismiin. Sama Google on satelliiteillaan ja kamera-autoillaan kuvannut kohta jokaisen telluurisen kolkan ja kolosen. Nyt piirretään lopullista karttaa, jonka reunoille ei jää valkoisia alueita. Asiantuntijavallan mekanismit ja vaatimukset ovat vesitiiviissä kytköksessä tämän pehmeän kolonialisaation kanssa. Käänteisen sensuurin maailmassa kaikki muu paitsi merkitykset ja tarkoitukset revitään näkyviin. Ahneelle silmälle on annettava kaikki. Näkymättömälle, vaatimattomalle tai villille elämälle ei osoiteta edes reservaatteja.

*

Uusi yliopistolaki on ollut hyvä keino kiihdyttää yliopistojen korporatisoitumista. Samoin asiantuntijatiidosta on tullut yhä enenevässä määrin suuryritysten lypsylehmä, GlaxoSmithKlinesta Nokiaan ja Patriaan. Tässä ei ole mitään uutta. Keskeisempää on, että kamppailu yliopistoista ei ole loppunut (toisin kuin Suomesta katsoen saattaa näyttää), se jatkuu ja kiihtyy: Thessalonikista Lontooseen, Kaliforniasta Delhiin budjettien leikkaukset, opintoaikojen rajaukset ja akateemiset poliisitoimet nostattavat muutosvoimaisia levottomuuksia. Kyseessä ei ole ensimmäinen eikä viimeinen taistelu tiedon demokratiasta, mutta se voi olla ratkaiseva. Ja jos sen myötä yliopistot haluavat linnoittautua vaalimaan vertaohentavia tieteitä bio-, lääke-, sota- ja tajuntateollisuuden tarpeisiin, olkoon sitten niin. Sillä se, mikä yli-

opistoissa on yliopistoa, on jo vähintään puoliksi sieltä ulkona. Toiset tiedot ja toisin tietäjät etsivät kotinsa toisaalta. Kun ne löytävät toisensa ja määränpäänsä, nyky-yliopisto saa mennä.

*

Tätä kirjoitettaessa Euroopan tähdistä jälleen yksi on vaarassa pudota. Irlanti on joutumassa samaan Kansainvälisen valuuttarahaston liekaan kuin Islanti ja Kreikka ennen sitä. On puhetta Irlannin ”pelastamisesta”, mikä *newspeak*-kielellä tarkoittaa kansan taloudellis-poliittista orjuuttamista rajoittamattomaksi ajaksi. Asiantuntijat ovat yhtä mieltä: vaihtoehtoja ei ole. Irlanti ei ole onnessaan yksin. Taloudelliset ristiinkytkennät ovat niin moninaiset ja voimakkaat, että ei vaadi profetoimisen lahjaa ennustaa mustia ketjureaktioita ja pahantahtoisia konstellaatioita.

*

Nykykapitalismin perustat murtavaa tietoa ei teetä konsulteilla, eikä se tipu taivaalta. Sen muodostaminen on alkanut ennen nykyistä talousjärjestelmää ja olemistapaa – ja jatkuu sen jälkeen. Kumouksellinen tieto ei voi liioin olla puoluetoimiston propagandaa, vaan tapa leikata maailman liha toisia syitä myöten, jotta merkityksellisemmät ja mielekkäämmät olemistavat voisivat nousta esiin, etsiä itselleen nimet ja juurtua. Yksin se ei ole mahdollista.

*

Etymologiansa perusteella tiedon pitäisi johtaa johonkin. Ei siksi, että päämäärä olisi selvillä, vaan jotta tietäisi olevansa matkalla. Sen sijaan asiantuntijatiidto linnoittautuu (kalliisti), annostelee (kitsaasti) ja kammitsoi (ilmatii-viisti) tiedon riemut: epävarmuuden nautinnon, kokeellisuuden heittäytyvyyden ja epäonnistumisen absurdin hilpeuden. Puhumattakaan arvaamatta avautuvasta merkityksestä, joka tulee kohdalle outona kuin yösydän tai lehtien seasta löydetty koppiaisen kilpi. Jokainen väkevä kysymys puhuu omalla kielellään, mutta asiantuntija yrittää selvittää amerikanenglannilla.

*

Jos objektiivisuuttaan vaaliva asiantuntijatiidto ei riitä, ja kun se ei riitä, vaikkapa kasvattamaan retiisiä, imetämään lasta tai hautaamaan vainajaa, mihin voidaan tukeutua? Elettyihin ja kokemuksellisiin tietoihin, jotka vertaisarvioidaan makuuhuoneissa, kapakoissa ja puistonpenkeillä, kasvojen pienillä lihaksilla, hymyillä ja pudistuksilla. Näiden tietojen puolesta ei voi puhua, niiden on annettava puhua. Kohtuullista olisi, että filosofian avulla ne eivät jäisi hiljaiseksi. Ja se taas vaatii, niin – kuka tietää.